

145 éve hunyt el Magyarósi Szőke József

„Mert az utókor, kik voltunk, tettünkől ítéli.
Milyen volt alakunk? Születésünk? Hol? Mikor éltünk?
Akkor kérdezi csak, ha figyelmét nyertük erénnyel.”

Magyarósi Szőke József a Virgó-patak völgyében, egy marosszéki kis településen, Csejden született 1793. április 19-én. Gyermekek- és kisdíák koráról nem sokat tudunk, valószínűleg kevés időt töltött szülőfalujában, már korán Marosvásárhelyre került. 1802-ben, kilenc évesen így jegyezték be a nevét a marosvásárhelyi református kollégium névjegyzékébe: „Josephus Szőke de Magyaros”. Bentlakásban lakhatott, a szünidők idején pedig hazagyalogolt a 12 kilométernyire fekvő szülőfalujába.

1819-ben mint erdélyi peregrinus diákot találjuk a marburgi egyetemen, ahol bölcséletet és teológiát tanult. Itt szerzte széleskörű ismereteit és műveltségét. Hazatérte után, hosszú oktatói és nevelői munkássága során ezt próbálta megosztani a fiatalabb generációkkal. Először Kisbúnon volt házi nevelő Bethlen Sándor gróf családjánál, majd ugyanott református prédikátornak választották.

1832-ben hívták meg tanárnak a székelyudvarhelyi református kollégiumba. A nevezett iskolában 34 éven át tanított bölcséletet, anatómiát, lélektant, történelmet, latin és görög nyelvet. 1836–1838 és 1840–1848 között a tanintézet rektora volt. Érdemei közé tartozik többek között, hogy az iskolai törvényeket leírta egy könyvbe az utókor használatára, újra elindította az ifjúsági zenekar tevékenységét, a zenetanító fizetésére alapítványt hozott létre, nyugdíjalapot létesített a tanári karnak stb.

1848-ban a magyar forradalom és szabadságharc idején a kollégiumot kifosztották a császári hadak és a hozzájuk csatlakozott román felkelő parasztok. A világosi fegyverletétel után, az osztrák önkényuralom idején az osztrák sereg itteni főparancsnoka 15 000 pengő forint hadisarcot vetett ki a városra. Ennek felét a kirabolt kollégiumtól követelték. De miután a kollégium nem tudott fizetni, két jeles professzorát, Magyarósi Józsefet és Szabó Györgyöt elfogták, és a pénz kifizetéséig börtönben tartották.

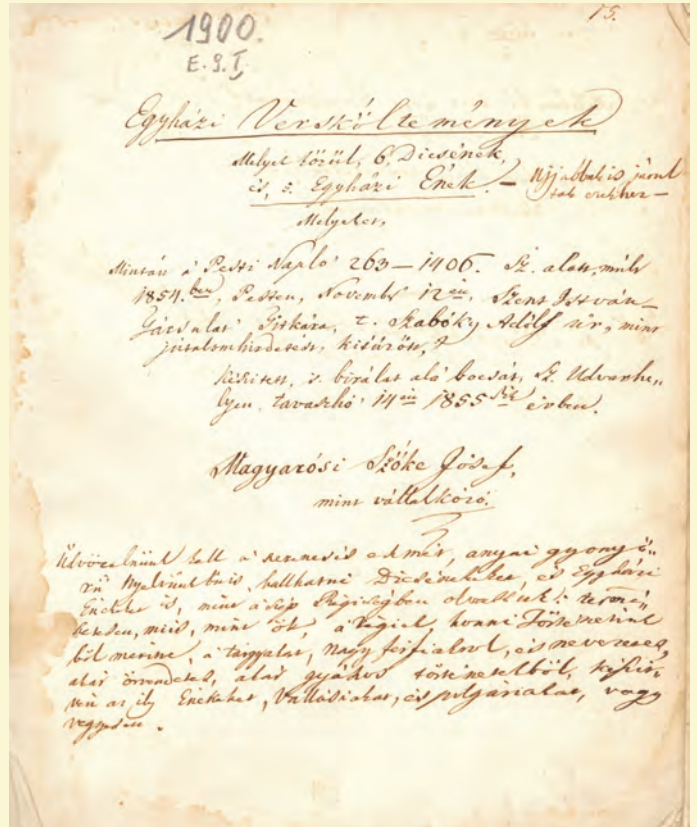
Magyarósi Szőke József tanári és nevelői tevékenysége mellett a magyar irodalom művelésével is foglalkozott. Írói tevékenységének főbb műfajai (saját megjelölése szerint): poétai munkák (versek, költői levelek, ódák, lantos történelmi énekek, egyházi versköltemények, tanköltemények), drámaforgatások és saját színművek.

Nyomtatásban megjelent művei:

Magyarósi Sz. József poétai munkái. I–III. köt. (I. köt.: Lúiza két könyvben. A még ártatlanul, de még melegen érző ifjak és leányok számára; II. köt.: Ódák; III. köt.: Magyarok. Lantos-történelmi énekek.) M. Vásárhelyen, 1830.; IV. köt. (Iba és Szelima. Szomorú játék V felvonásban.) M. Vásárhelyt, 1831.

Táncvigalom és hangászat. Költemény III cikkben. Marosvásárhelyen, 1847.

Lantos költemények részint a régebben írtak közül némely darabok igazítva, részint újabbakkal bővítve. Négy könyvben. Brassó, 1865.

Lantos költemények. Sz-Udvarhelyt, 1870.

Költői levelek. Sz-Udvarhelyt, 1871.

Kéziratban maradt munkái közül:

Geometria (1834)

Theokritosz II. pásztorjátékának fordítása, a Küklopsz (1848)*

Bálamber – szomorújáték öt felvonásban (1848)

Egyházi versköltemények (1855)

Magyarósi Szőke József 1866. szeptember 29-én hunyt el Székelyudvarhelyen, síremléke a helybéli református temetőben található. Lakását és kertjét a kollégiumnak adományozta azzal a kikötéssel, hogy ez mindig a kollégium tanuló ifjúságának pihenő- és játszóhelye legyen. Hálából a kollégium igazgatósága és ifjúsága 1888-ban magas, gúla alakú oszlopot emeltetett a kertben a tiszteletére és emlékére. A trachitból faragott emlékoszlop keleti oldalán a tanár domborművé képe volt látható a következő felirattal: „Magyarósi Szőke József 1888”. A kollégiumkert 1948-ig az adományozó kívánságának megfelelően működött. Az államosítás után az emlékoszlop eltűnt a helyéről.

Egykori nevelőintézete iránt érzett hálából a könyvtárát a Marosvásárhelyi Református Kollégiumnak hagyta örökbe. Egykori kedves tanáráról Orbán Balázs a „kegyeletes kötelesség” tudatából emlékezett meg a Székelyföldet leíró hatalmas munkájában.

A következőkben a *Táncvigalom és hangászat* című kötetéből özvegy Haller Jánosné grófnéhez, Kleischt Zsuzsannához intézett ajánló versével ismertetjük meg kedves olvasóinkat, amelyben Magyarósi Szőke József megköszöni neki az anyagi támogatást.

Magyarósi Szőke József
Barabás Miklós festménye
a Haáz Rezső Múzeum Képtárában

„Méltóságos grófné!
Élve maradni lehet, csak utódink tiszteletében,
Áldozatot, ha teszünk közjóra, vagyonnal, erénnyel.
És kinek áll ma hatalmában, mint néked, ez inkább?
Sírboltunk csontot temetendő, és húst csak, erényt nem.
Hát rövid életet éljünk túl emlékezetünkkel,
Erre erényes dúsnak hány utat nyit az élet?
Itt a tanítók számát kellene többre emelni,
Itt sajtót alapítani, Székelyhon kebelében;
Özvegyek, árvák ott, korház itt, kised óvoda,
Ott az örömszaporító, itt a bűnkevesítő.
Száz kívánati a kórnak, jótetre hevítők!
Nem szó, név, nem üres cím, tett, ember becse címje
Nem kastély, hol arany tallérhegy zöldre penészlül.
Boldogság, csak öröm, s legszebb öröm, amit az érez,
Akinek a jótékony erény kebelét melegíti!
Jótévő máshoz, legjótévőbbje magának.
És mi magasabb, isteni jószághoz közelítőbb,
Mint örömet s áldást árasztani emberiségre?
Majd a magánrendszerben, szűk mérnök leszen a sors,
Álomsírtermet mér ő mindennek egyenlőt.
El nem porlandó szobor az, melyet csak az ember
Önmaga míveiben, szépjával, erénnyel emelhet.
Fényes emeltyű, gazdaság, érdemre, erényre!
Gazdagságot amily nézőpontból mi tekintünk,
Minket is oly szempontból néz, s ítél a világ is.
Hogyha magunknak, boldogságnak s honnak is éltünk,
Néked, idő! percet, de dicsősségnek sokat éltünk.
Mert az utókor, kik voltunk, tettünkől ítéli.
Milyen volt alakunk? Születésünk? Hol? Mikor éltünk?
Akkor kérdezi csak, ha figyelmét nyertük erénnyel.”

A mai Csejd magyar lakói hallottak ugyan a falu jeles szülöttéről, de életéről, munkásságáról nagyon keveset tudnak. A közelmúltban felmerült annak a gondolata, hogy a helyi általános iskolát róla nevezzék el, de ez a kezdeményezés megrekedt a tervezgetés szintjén.

Magyarósi Szőke Józsefet a székely és magyar ifjúság nevelése, a közjóra való adakozás, a magyar irodalom művelése terén megvalósított érdemei emelik népünk nagyjai közé. Róla megemlékezni kötelességünk, nevérol és tevékenységéről a port letörölni feladatunk. Reméljük, hogy sikerül majd Csejden iskolát, közművelődési otthont vagy könyvtárat róla elnevezni, esetleg emléklapoktetet vagy szobrot állítani neki. Talán a székelyudvarhelyi kollégium mai diákjai keresik fel majd egyszer „kegyeletes kötelességből” hajdani tanintézetük egyik rektorának szülőfaluját, és szavalnak el néhányat a költeményei közül egy kis emlékműnepély keretén belül.

*Szinyeyi által látott és jegyzett kézirat, mely ma már nem található a kollégiumi könyvtárban [szerk. megjegyzése].

Nemes Gyula

Szabó Miklós – Szögi László: Erdélyi peregrinusok. Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849. Marosvásárhely, 1998.

Szinyeyi József: Magyar írók élete és munkái. XIII. köt. Bp., 1909. 1094-1095. hasábk.

Magyar Vilmos: A székelyudvarhelyi református kollégium. (Melléklet a székelyudvarhelyi kollégium értesítőjéhez.) Budapest, 1914.

Farkas Wellmann Éva: Magyarósi Szőke József drámairól munkásságának értékei. Szakdolgozat. Kolozsvár, 2001.

Péter Attila: A kollégiumkert. In: Udvarhelyi Híradó, XVI. évf. (2003. július 30.) 145. szám.

Ötvös József: Példamutató gyülekezetek: Csejd. Egy ismeretlen csejdi költő. In: Üzenet, XX. évf. (2009. szeptember 15.) 18. szám.

